

بررسی وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی در بین فرهنگیان شهرستان دهلران

احمد ملکی پور^{۱*}، موسی ملکی پور^۲
دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهلران، دهلران، ایران

A Review of the Status of Information Literacy Standards among the Employees of Dehloran Education Department

Ahmad Maleki Pour^{1*}, Mousa Maleki Pour²
Islamic Azad University Dehloran, Dehloran, Iran

Abstract

Introduction: The purpose of this research was to study the information literacy standards among the employees of Dehloran education department to trigger the attention of educational planners on the necessity of expanding information-seeking skills and information literacy among the employees of the education department. The main determinants were studied and based on their degree of impact, appropriate suggestions were made.

Materials and Methods: This study is descriptive, and analytical. The statistical population consisted of all employees (permanent, and contract) of Dehloran education department in 2012-2013. From the total 2200 employees, 221 male and 106 female employees were selected, using stratified sampling method. A questionnaire was used to gather information. The questionnaire was developed based on the standards of the American Association of College and Research Libraries (ACRL). Inferential statistics was used to analyze data, and variance analysis and independent t test were used to test the hypotheses.

Results: The obtained results indicated that the level of information literacy standards among the employees of Dehloran education department was low. Also the level of the information literacy standards was different among the male and female employees.

Conclusion: It is recommended to hold in-service training courses to raise the knowledge and information literacy standards of employees, provide special privileges for passing these courses, and establish a job promotion system on the basis of gaining educational and research skills.

Keywords

Information Literacy, Educational Technology, Access to Information, Knowledge of Information, Information Assessment, Employees of Education Department

چکیده

مقدمه: این پژوهش به منظور بررسی وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی در بین فرهنگیان شهرستان دهلران انجام گرفته است تا توجه برنامه ریزان آموزشی را به ضرورت گسترش مهارت‌های اطلاع‌یابی و سواد اطلاعاتی در میان فرهنگیان جلب نماید. لذا شاخص‌های تاثیرگذار بررسی و با توجه به میزان تاثیر آنها، توصیه‌های لازم ارایه می‌شود.

مواد و روش‌ها: این تحقیق پیمایشی و توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری در این مطالعه کلیه فرهنگیان شاغل (رسمی، پیمانی) شهرستان دهلران ۹۱-۹۲ به تعداد ۲۲۰۰ نفر بوده که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای ۲۲۱ مرد و ۱۰۶ زن انتخاب گردید. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه می‌باشد که براساس استانداردهای انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی آمریکا تنظیم شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی برای آزمون فرضیات از T، آزمون مستقل و آنالیز واریانس استفاده شده است.

نتایج: نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که به طور کلی وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی در بین فرهنگیان شهرستان دهلران در سطح مطلوبی قرار ندارد. همچنین وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی در بین فرهنگیان بر حسب جنسیت (زن و مرد) متفاوت می‌باشد.

نتیجه‌گیری: برگزاری دوره آموزش ضمن خدمت برای تقویت دانش و مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان، همراه با اعطای امتیازات خاص برای قبولی هر دوره و برقراری سیستم ارتقای شغلی براساس کسب مهارت‌های آموزشی و پژوهشی، از جمله پیشنهادات عملی در این راستا می‌باشد.

واژگان کلیدی

سواد اطلاعاتی، فناوری آموزشی، دسترسی به اطلاعات، شناخت اطلاعات، ارزشیابی اطلاعات، فرهنگیان

مقدمه

کشورهای گوناگون طی دهه‌های گذشته تلاش زیادی برای تحقق انقلاب آموزشی کرده‌اند و پیش‌بینی می‌شود در طول دهه آینده نیز پدیده فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT: Information & Communication Technology) حضور خود را در حکم یکی از محورهای اساسی تغییر و نوآوری در صحنه تعلیم و تربیت جهان حفظ کند. مهمترین و کارآمدترین مزیت بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات کاهش فقر اطلاعاتی در جامعه و در دسترس قرار دادن انواع اطلاعات، دانش و در نتیجه افزایش سطح آگاهی‌های عمومی در جامعه است [۱]. این فناوری به طور عام برای همه احاد جامعه و به طور خاص برای برخی از گروه‌ها با موقعیت‌های ویژه و محدودیت‌های خاص، امکانات زیادی را فراهم می‌آورد [۲].

شرط موفقیت در این عصر، برخورداری از قابلیت‌هایی است که فرد بتواند به واسطه آنها به تشخیص نیاز اطلاعاتی بپردازد، از میان انبوه اطلاعات، مناسب‌ترین منبع اطلاعات را برای نیاز اطلاعاتی خاص خود انتخاب کند، اطلاعات مورد نیاز خود را مکان‌یابی و ارزیابی کند و در نهایت مورد استفاده قرار دهد. این گونه مهارت‌ها و توانایی‌ها در عبارت "سواد اطلاعاتی" (Information Literacy) خلاصه می‌شود [۳]. انجمن کتابخانه‌های آمریکا (ALA) سواد اطلاعاتی را اینگونه تعریف می‌کند: "سواد اطلاعاتی به مجموعه توانمندی‌هایی گفته می‌شود که افراد به کمک آن می‌توانند زمان نیاز به اطلاعات را تشخیص دهند و به مکان‌یابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مورد نیاز بپردازند [۴]. بنابراین، فرد باسواد اطلاعاتی کسی است که در ابتدا یاد می‌گیرد زمانی که به اطلاعات نیاز دارد، آن را تشخیص دهد، سپس می‌آموزد محیط‌های اطلاعاتی موجود را بررسی کند، و بهترین منابع اطلاعات برای پاسخ‌گویی به نیاز اطلاعاتی و چگونگی ایجاد یک راهبرد جستجوی موفق را تشخیص دهد. در مرحله بعد وی می‌آموزد که اطلاعات بازیابی شده را ارزیابی کند و در نهایت به منظور حل مسئله، عقاید را با هم ترکیب و سازماندهی کرده و راه‌حلی برای آن نشان دهد. در واقع فرد باسواد اطلاعاتی کسی است، که یاد گرفته چگونه یاد بگیرد [۳]."

امروزه در قرن بیست و یکم، با عنایت به جایگاه ویژه نظام‌های تعلیم و تربیت، آموزش و پرورش جزء اساسی هر کوششی است که به منظور رشد اجتماع و پیشرفت بشر مقام مهم و روزافزونی در تنظیم سیاست‌های ملی و جهانی دارد [۵]. حال چنانچه بپذیریم که تک تک افراد یک جامعه در رشد و سعادت آن نقش اساسی دارند، می‌توان استدلال کرد برای اینکه اعضای یک جامعه با استفاده از اطلاعات، در زندگی حرفه‌ای و شخصی خود در اجتماع نقش پر رنگ‌تری ایفا کنند، کسب سواد اطلاعاتی یک نیاز مبرم برای همه به‌شمار می‌رود. در بیشتر کشورهای پیشرفته تمامی ارگان‌ها، کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع رسانی و مراکز آموزشی، تقویت سواد اطلاعاتی در جامعه تحت پوشش خود را یکی از اهداف خود قرار داده‌اند. این امر در مراکز آموزشی بیشتر نهادینه شده است چرا که کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی، فرصت‌های فراگیران برای یادگیری خود اتکایی را دو چندان می‌کند و آنان با استفاده از طیف وسیعی از منابع اطلاعاتی به منظور افزایش دامنه دانش خویش می‌پردازند، سؤال‌های آگاهانه می‌پرسند و قدرت تفکر خود را برای پیشبرد هر چه بیشتر یادگیری خود اتکایی تقویت می‌کنند.

در سازمان آموزش و پرورش نقش مدیران و معلمان برای به‌کارگیری بهترین تجربیات، بهترین منابع و بهترین محیط در محقق شدن امر آموزش و یادگیری واضح و بسیار مهم است. در این میان، فناوری اطلاعات و ارتباطات به خودی خود نمی‌تواند موجب افزایش کیفیت آموزش و یادگیری شود و امکان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد ساده و ناچیز، بدون هدف منجر به اتلاف وقت دانش‌آموزان خواهد شد. اینجاست که دست‌اندرکاران آموزشی با کسب صلاحیت و مهارت در این زمینه نه تنها عاملی

برای پیشرفت دانش‌آموزان می‌شوند، بلکه سطح یادگیری آنها را نیز افزایش می‌دهند [۶]. کاربرد این روش باعث می‌شود که با صرف کمترین وقت در طول یادگیری، مهارت‌های دست‌اندرکاران آموزشی هرچه سریع‌تر بیشتر شود [۷]. از این رو، بدون تسلط بر دانش کامپیوتری و مهارت سواد اطلاعاتی تلاش فرد برای تلفیق آموزش با کامپیوتر در مدرسه با شکست مواجه خواهد شد. JO اشاره کرده است که فقدان معلمان آموزش‌دیده در زمینه کامپیوتر، استفاده از این فناوری را با مشکل مواجه ساخت است [۸]. در نتیجه دست‌اندرکاران آموزشی مدرسه باید مهارت لازم را در استفاده از رایانه، نرم‌افزارهای کاربردی، پایگاه داده‌ها و فناوری‌های مرتبط را داشته باشند، تا روند یادگیری مادام‌العمر تسهیل شود [۹].

این امر با توجه به اینکه قرن آینده، قرن اطلاعات و مختصات جامعه اطلاعاتی است، می‌تواند در کاهش فقر اقتصادی، گسترش اطلاعات فراگیر در جامعه، کارآمدی و اثربخشی جامعه، نقش اساسی ایفا کند [۱].

در پژوهشی که توسط کیخا و همکاران تحت عنوان بررسی سواد اطلاعاتی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زابل صورت گرفت، نتایج نشان داد که جامعه مورد پژوهش از نظر سطح سواد اطلاعاتی در وضعیت متوسطی قرار دارند [۱۰].

میری و همکاران نیز در تحقیقی تحت عنوان بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر کارشناسی دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک در محیط دیجیتال، به این نتیجه دست یافتند که جامعه پژوهش در تشخیص نیاز به اطلاعات در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند، اما از نظر مهارت‌های دستیابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات، آشنایی با مسائل حقوقی اطلاعات و نیز بهره‌مندی از مهارت‌های پیش‌زمینه سواد اطلاعاتی و درک اهمیت اطلاعات در سطحی بالاتر از متوسط قرار دارند. و همچنین موثرترین عامل در سطح سواد اطلاعاتی نیز یادگیری غیر رسمی از طریق استادان و دوستان اعلام شده است [۱۱].

طیبنیا در پایان نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده اقتصادی، به این نتایج دست یافت که سواد اطلاعاتی جامعه مورد پژوهش بالاتر از حد متوسط است، بین سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشکده اقتصاد علامه طباطبایی و استفاده از کتابخانه رابطه معناداری وجود دارد و همچنین بین سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره دکتری و کارشناسی ارشد دانشکده اقتصاد علامه طباطبایی تفاوت معناداری وجود دارد [۱۲].

بردستانی در تحقیقی با عنوان بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان شهید چمران اهواز، به این نتایج دست یافته است که کتاب و کتابخانه دانشکده به ترتیب مهم‌ترین منابع و کانال‌های مورد استفاده جامعه آماری می‌باشند. همچنین یکی از علل اصلی عدم موفقیت دانشجویان در استفاده صحیح از اطلاعات و انجام تحقیقات با نتایج جدید، آشنا نبودن آنها با روش‌های صحیح جستجوی اطلاعات می‌باشد [۱۳].

در پژوهشی که توسط اسفندیاری‌مقدم و همکاران تحت عنوان تأثیر فناوری اطلاعات بر سواد اطلاعاتی (موردپژوهی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان همدان) صورت گرفت، نتایج پژوهش نشان داد که به‌طورکلی میزان سواد اطلاعاتی در بین دانش‌آموزان مورد بررسی پایین است [۱۴].

Yeong و Hsi در تحقیقی با عنوان عوامل موثر بر پذیرش فناوری اطلاعات توسط آموزشگران، نشان داد که نگرش آموزشگران نسبت به فناوری اطلاعات رابطه معنی‌داری با استفاده از آنها دارد [۱۵].

قاسمی در تحقیقی، رابطه تنگاتنگ بین اطلاعات و جامعه را تشریح می‌کند و اقبال عمومی و فزاینده به ارتقای سطح دانش از طریق ادامه تحصیلات در سطوح عالی را ابزاری مناسب در دستیابی به سواد اطلاعاتی می‌پندارد، که استفاده از آن باعث تسهیل در ارتقای سطح آموزش در سطوح مختلف به‌ویژه تحصیلات تکمیلی است [۱۶].

صیفوری و همکاران در پژوهش خود تحت عنوان سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه رازی کرمانشاه، به این نتیجه دست یافتند که میزان مهارت سواد اطلاعاتی دانشجویان در سطح پایینی قرار دارد [۱۷].

شریفی در پژوهشی خود به این نتیجه رسید که میان ویژگی‌های فردی، تحصیلی، سابقه تدریس و میزان استفاده از فناوری اطلاعات رابطه معناداری وجود دارد ولی میان رتبه دانشگاهی با میزان استفاده از فناوری اطلاعات در زمینه‌های دانشگاهی رابطه معناداری وجود ندارد [۱۸].

Kinengyere سعی کرده است تأثیر برنامه‌های آموزشی در خصوص مهارت‌های بازیابی اطلاعات را بر جامعه موسسات پژوهشی و دانشگاهی اوگاندا مورد تحقیق خود بسنجد. وی چنین نتیجه‌گیری کرده است که در دسترس بودن اطلاعات ضرورتاً به معنای استفاده واقعی از آنها نیست و این یعنی اینکه پژوهشگران یا از وجود منابع بی‌اطلاعند و یا نمی‌دانند چگونه باید از آنها استفاده کرد، لذا آموختن مهارت‌های سواد اطلاعاتی را بسیار حیاتی دانسته است [۱۹].

Seamans در پایان‌نامه دکتری خود با عنوان "سواد اطلاعاتی، مطالعه‌ای درباره استنباط دانشجویان سال اول از آن و توصیه‌های درباره سواد اطلاعاتی"، به این نتیجه رسیده است که دانشجویان سال اول درک روشنی از اطلاعات مفید و نحوه دستیابی به آن ندارند [۲۰].

با توجه به آنچه گفته شد، این تحقیق درصدد آن است تا وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی فرهنگیان شهرستان دهلران را مورد بررسی قرار دهد زیرا به منظور پیاده‌سازی یادگیری اثربخش در سازمان آموزش و پرورش، آگاهی از میزان وضعیت دستیابی فرهنگیان به سواد اطلاعاتی و عصر اطلاعات، امری ضروری و حیاتی است. با توجه به مباحث مطرح شده، هدف کلی این پژوهش آگاهی از وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان شهرستان دهلران است. بدین منظور سوالات زیر قابل طرح می‌باشد.

- وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات در چه حدی است؟
- وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا در چه حدی است؟
- وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در ارزشیابی نقادانه اطلاعات در چه حدی است؟
- وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی در چه حدی است؟
- وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات در چه حدی است؟

مواد و روش‌ها

این تحقیق کاربردی بوده و از نوع تحقیقات پیمایشی و توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری در این مطالعه کلیه فرهنگیان شاغل (رسمی، پیمانی) شهرستان دهلران ۹۱-۹۲ به تعداد ۲۲۰۰ نفر بود ($N=2200$). حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان و کرجسی ۳۲۷ نفر تعیین شد و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای ۲۲۱ مرد و ۱۰۶ زن انتخاب گردید. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه می‌باشد که بر اساس استانداردهای انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی آمریکا تنظیم شده است. بر طبق این استانداردها در ابتدا پرسشنامه محقق‌ساخته (۴۰ گویه) طراحی گردید و سپس برای آزمون کیفیت و محتوا به وسیله چند پاسخگو داور گویه‌ها بررسی شد و پس از این بررسی اولیه، پرسش‌ها به ۳۵ سوال کاهش یافت، سپس پرسشنامه اصلاح شده بین چند نفر متخصص دیگر در زمینه کامپیوتر و علوم تربیتی نیز توزیع و پس از آخرین بررسی‌ها ۳۰ پرسش در پرسشنامه نهایی از نوع لیکرت پنج گزینه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، هرگز) باقی ماند. پرسشنامه از شش بخش تشکیل شده است. بخش اول آن به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای فرهنگیان اختصاص داشت و سایر قسمت‌ها به ترتیب عبارت بودند از: استاندارد اول. مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان در شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات (۶ گویه)، استاندارد دوم. مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا (۶ گویه)، استاندارد سوم. مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان در ارزشیابی نقادانه اطلاعات (۶ گویه)، استاندارد چهارم. مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی (۶ گویه)، استاندارد پنجم. مهارت‌های سواد اطلاعاتی فرهنگیان در آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات (۶ گویه).

روایی پرسشنامه با استفاده از نظر جمعی از متخصصان و کارشناسان به دست آمده و اعتبار پرسشنامه (آلفای کرونباخ) ۰/۷۹ تا ۰/۹۲ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۷ استفاده شد که در بخش آمار توصیفی جدول توزیع فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه و در بخش آمار استنباطی برای آزمون فرضیات از T آزمون مستقل و آنالیز واریانس استفاده شده است.

یافته‌ها

بررسی نتایج جدول ۱ در مورد چگونگی توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای فرهنگیان نشان می‌دهد که از مجموعه ۳۲۷ نمونه آماری ما به ترتیب ۲۲۱ (۶۷/۵۸) مرد و ۱۰۶ (۳۲/۴۲) زن می‌باشد.

جدول ۱: توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای فرهنگیان

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۲۲۱	۶۷/۵۸
زن	۱۰۶	۳۲/۴۲
جمع	۳۲۷	۱۰۰

سوال اول: وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات در چه حدی است؟

جدول ۲: شاخص‌های وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات

استاندارد اول	نمونه	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	t	سطح معناداری
شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات	۳۲۷	۴۷/۹۶	۵/۱۱	۱۸۴	۰/۰۲	۰/۰۵

بررسی نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که آزمون t محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کمتر می‌باشد بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استاندارد شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات پایین‌تر از سطح متوسط می‌باشد.

سوال دوم: وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا در چه حدی است؟

جدول ۳: شاخص‌های وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا

استاندارد دوم	نمونه	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	t	سطح معناداری
دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا	۳۲۷	۵۶/۶۱	۷/۵۹	۱۸۴	۰/۰۱۸	۰/۰۵

بررسی نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که آزمون t محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد تقریباً مساوی می‌باشد بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استاندارد دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا در سطح متوسط قرار دارد.

سوال سوم: وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در ارزشیابی نقادانه اطلاعات در چه حدی است؟

جدول ۴: شاخص‌های وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در ارزشیابی نقادانه اطلاعات

استاندارد سوم	نمونه	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	t	سطح معناداری
ارزشیابی نقادانه اطلاعات	۳۲۷	۳۲/۲۳	۵/۱۸	۱۸۴	۰/۰۴	۰/۰۵

بررسی نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که آزمون t محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کمتر می‌باشد بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استاندارد ارزشیابی نقادانه اطلاعات پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد.

سوال چهارم: وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی در چه حدی است؟
 بررسی نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که آزمون t محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد تقریباً مساوی می‌باشد بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استاندارد استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی در سطح نسبتاً متوسط قرار دارد.

جدول ۵: شاخص‌های وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی

سطح معناداری	t	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	نمونه	استاندارد چهارم
۰/۰۵	۱/۰۸	۱۸۴	۹/۱۴	۵۱/۶۹	۳۲۷	استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی

سوال پنجم: وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات در چه حدی است؟

جدول ۶: شاخص‌های وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات

سطح معناداری	t	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	نمونه	استاندارد پنجم
۰/۰۵	۰/۰۱	۱۸۴	۶/۳۳	۴۸/۴۴	۳۲۷	آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی استفاده از اطلاعات

بررسی نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که آزمون t محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کمتر می‌باشد، بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استاندارد آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد.

جدول ۷: تحلیل واریانس

سطح معناداری	توان آزمون	میزان تفاوت	درجه آزادی	F	لامبدای ویلکز	متغیر
۰/۰۵	۰/۸۸۹	۰/۱۹۹	۱۸۴	۶/۲۴	۰/۶۸۹	جنسیت

بر اساس نتایج جدول ۷، F مشاهده شده در سطح $P \leq 0.05$ معنی‌دار بوده، بنابراین بین متغیر پژوهش بر حسب جنسیت، تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

جدول ۸: خلاصه تحلیل واریانس

سطح معناداری	توان آزمون	میزان تفاوت	F	استانداردهای سواد اطلاعاتی	متغیر
۰/۰۵	۰/۴۴۱	۰/۸۴	۶/۱۲	استاندارد اول	جنسیت
۰/۰۵	۰/۲۷۹	۰/۲۳۳	۸/۳۳	استاندارد دوم	
۰/۰۵	۰/۷۸۱	۰/۶۶	۳/۱۱	استاندارد سوم	
۰/۰۵	۰/۹۹۱	۰/۹۹	۷/۴۶	استاندارد چهارم	
۰/۰۵	۰/۵۴۳	۰/۱۷۸	۵/۷۷	استاندارد پنجم	

بر اساس نتایج جدول ۸، F مشاهده شده در خصوص تمام استانداردهای سواد اطلاعاتی بین فرهنگیان بر حسب جنسیت، در سطح $P \leq 0.05$ معنی‌دار بوده است.

جدول ۹: مقایسه میانگین نمره استانداردهای سواد اطلاعاتی فرهنگیان برحسب جنسیت (زن و مرد)

استانداردهای سواد اطلاعاتی	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	P	سطح معناداری
استاندارد اول	زن	۱۰۶	۴/۲۶	۰/۳۳۳	۰/۰۰۲۲	۰/۰۵
	مرد	۲۲۱	۳/۴۵	۰/۶۵۲		
استاندارد دوم	زن	۱۰۶	۳/۹۸	۰/۶۷۶	۰/۰۰۰	۰/۰۵
	مرد	۲۲۱	۱/۴۸	۰/۴۳۲		
استاندارد سوم	زن	۱۰۶	۳/۵۶	۰/۲۳۱	۰/۰۰۴	۰/۰۵
	مرد	۲۲۱	۵/۳۳	۰/۸۹۰		
استاندارد چهارم	زن	۱۰۶	۴/۴۵	۰/۷۹۱	۰/۰۱۰	۰/۰۵
	مرد	۲۲۱	۲/۵۸	۰/۳۶۹		
استاندارد پنجم	زن	۱۰۶	۲/۳۶	۰/۲۱۱	۰/۰۰۸	۰/۰۵
	مرد	۲۲۱	۴/۵۸	۰/۸۱۴		

یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که بین تمام استانداردهای سواد اطلاعاتی از نظر فرهنگیان زن و مرد در سطح $P \leq 0.05$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد. بدین صورت که فرهنگیان زن در مولفه‌های استانداردهای شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات، دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا و استفاده از اطلاعات به‌منظور رسیدن به هدف خاصی در وضعیت بالاتری قرار دارند و فرهنگیان مرد در مولفه‌های استانداردهای ارزشیابی نقادانه اطلاعات و آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات در وضعیت بهتری قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد که به‌طور کلی وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی در بین فرهنگیان شهرستان دهلران در سطح مطلوبی قرار ندارد. نتایج به‌دست آمده در خصوص استاندارد اول سواد اطلاعاتی نشان داد که سواد اطلاعاتی فرهنگیان در شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات در سطح پایینی قرار دارد. در جهت تقویت مهارت‌های این استاندارد، فرهنگیان آموزش و پرورش باید از طریق شرکت در بحث‌های کلاسی و تعامل بیشتر با فراگیران، ضمن تشخیص ماهیت مسائل، منابع عمومی را کشف، و سپس با تجربیات خود ترکیب کنند. مطالعه پیشینه پژوهش نیز که اکثراً بر روی جامعه آماری دانشجویان صورت گرفته است با نتایج این تحقیق مطابقت دارد. نتایج پژوهشی که توسط میری و همکاران انجام گرفت، نشان داد که میزان تشخیص نیاز دانشجویان به اطلاعات در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد [۱۱]. بردستانی نیز به همین نتایج دست یافته است که با نتایج این تحقیق همخوانی دارد [۱۳]. ولی یافته‌های کیخا و همکاران با نتایج این پژوهش مطابقت ندارد [۱۰].

یافته دیگر این تحقیق در ارتباط با استاندارد دوم سواد اطلاعاتی نشان داد که سواد اطلاعاتی فرهنگیان در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا در سطح تقریباً متوسطی قرار دارد. در جهت تقویت بیشتر مولفه‌های مهارت سواد اطلاعاتی در خصوص استاندارد دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا، فرهنگیان آموزش و پرورش می‌توانند، مناسب‌ترین روش‌های جستجو و نظام‌های بازیابی اطلاعات را برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز، از شبکه اینترنت و یا منابع دیگر (کتابخانه، موسسه‌های پژوهشی و غیره) بازیابی کنند. طیب‌نیا در پژوهش خود نیز به همین نتیجه دست یافته است [۱۲]. یافته‌های کیخا و همکاران، و Kinengyere نیز با نتایج این تحقیق همخوانی دارد [۱۰، ۱۹]. ولی نتایج به‌دست آمده از پژوهش Seamans نتایج این تحقیق را تایید نمی‌کند [۲۰].

نتایج به‌دست آمده دیگر در خصوص استاندارد سوم سواد اطلاعاتی حاکی از این است که سواد اطلاعاتی فرهنگیان در ارزشیابی نقادانه اطلاعات پایین‌تر از حد متوسط است. در جهت تقویت این استاندارد فرهنگیان باید بعد از جمع‌آوری اطلاعات از منابع گوناگون، دانش جدید را با دانش قبلی خود مقایسه کنند تا به تناقض‌ها و یا دیگر ویژگی‌های اطلاعات پی ببرند. اسفندیاری مقدم و همکاران در پژوهش خود به همین نتیجه دست یافتند [۱۴]. ولی یافته‌های کیخا و همکاران، صیفوری و همکاران و قاسمی با نتایج این تحقیق مطابقت ندارد [۱۰، ۱۷، ۱۶].

یافته دیگر در ارتباط با استاندارد چهارم بیانگر این است، که سواد اطلاعاتی فرهنگیان در استفاده از اطلاعات به‌منظور رسیدن به هدف خاصی در سطح نسبتاً متوسطی قرار دارد. برای ارتقا و بهبود بیشتر این استاندارد دست‌اندرکاران آموزشی می‌توانند برای

تولید عملکرد جدید، دانش تازه و پیشین خود را با همکارانشان به اشتراک بگذارند و همواره تجدید نظر احتمالی در اصلاح عملکرد خود را در نظر داشته باشند. یافته‌های کیخا و همکاران، میری و همکاران، طیب‌نیا و بردستانی با نتایج این پژوهش همسو است [۱۰،۱۱،۱۲،۱۳]، ولی یافته‌های اسفندیاری مقدم و همکاران با نتایج این پژوهش همخوانی ندارد [۱۴]. همچنین یافته‌های دیگر در ارتباط با استاندارد پنجم بیانگر این است که سواد اطلاعاتی فرهنگیان در آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات در حد پایینی قرار دارد. در راستای تقویت مهارت‌های این استاندارد فرهنگیان آموزش و پرورش نیز می‌تواند ضمن درک بسیاری از موارد اخلاقی، قانونی و اقتصادی مربوط به فناوری اطلاعات، قوانین، مقررات و خط‌مشی‌های مربوط به دسترسی و استفاده از منابع اطلاعاتی را رعایت، و از کسانی که در انتقال و یا تولید منابع اطلاعاتی برای ساخت محصول و یا انجام عملکرد نقش داشته‌اند، تشکر و قدردانی به عمل آورند. یافته‌های صیفوری و همکاران با نتایج این تحقیق همخوانی دارد [۱۷]، ولی یافته‌های کیخا و همکاران و میری و همکاران با این نتایج مطابقت ندارد [۱۰،۱۱].

همچنین یافته‌های پژوهشی در ارتباط با وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی فرهنگیان بر اساس جنسیت (زن و مرد) نشان داد که تفاوت معناداری بین فرهنگیان زن و مرد در خصوص وضعیت استانداردهای سواد اطلاعاتی وجود دارد. بدین صورت که فرهنگیان زن در مولفه‌های استانداردهای شناخت ماهیت و وسعت اطلاعات، دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و کارا و استفاده از اطلاعات به منظور رسیدن به هدف خاصی در وضعیت بالاتری قرار دارند، ولی فرهنگیان مرد در مولفه‌های استاندارد ارزشیابی نقادانه اطلاعات و آگاهی از موارد حقوقی، اقتصادی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات در وضعیت بهتری قرار دارند. یافته‌های شریفی نیز با نتایج این پژوهش همخوانی دارد [۱۸].

با توجه به نتایج حاصل آمده، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- تقویت دانش و مهارت‌های فرهنگیان آموزش و پرورش از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت و اعطای امتیازات خاص برای قبولی هر دوره و برقراری سیستم ارتقای شغلی بر اساس کسب مهارت‌های آموزشی و پژوهشی.
- پیشنهاد می‌شود بروشورها و راهنماهای مفید و مناسبی تهیه شود تا فرهنگیان آموزش و پرورش برای استفاده از آنها در جهت دستیابی و ارزیابی اطلاعات که عاملی موثر در رشد مهارت‌های سواد اطلاعاتیشان است، تشویق شوند.
- پیشنهاد می‌شود که نظرسنجی سالیانه برای تعیین نیازهای آموزشی فرهنگیان آموزش پرورش در حیطه موضوع انجام شود.

References:

1. Ebadi R. Information Technology and Education. 1th ed. Tehran: Monadi Tarbiat Publication; 2003. P. 78-79. [In Persian]
2. Attaran M. Globalization ICT and Education. 2th ed. Tehran: Institute for Development of Educational Technology of Smart Schools Publications; 2004. p. 121-122. [In Persian]
3. Khaleghi N, Siamak M. Information Literacy Skills. 1th ed. Tehran: Ketabdar Publications; 2010. p. 6-7. [In Persian]
4. ALA. The 1989 Report of the Presidential Committee on Information Literacy [Internet]. 2001[cited 2013 Oct 6]. Available from: <http://www.ala.org/2009/nili/ilit1st.html>
5. Shoarnejad A. Philosophy of Education. 7th ed. Tehran: Amir Kabir Publications; 2004. p. 352-353. [In Persian]
6. Jillian M, Dell I. Using ICT for Quality in Teaching- Learning Evaluation Processes [Internet]. 2009 [cited 2013 Oct 8]. Available from: www.icliteracy.info/rtf.pdf/UsingICTQuality.pdf
7. Franz C. Techniques to Help e-Learning [Internet]. 2004. [cited 2013 October 9]. Available from: www.appearfirst.com/selfimprovement/self-211.html.
8. Jo M. Computer Use in Korean School Instruction and Administration. Computer and Education. 1996;26(4):197-205.
9. Parirokh M. Information Literacy: Research on how information literacy style. Journal of Literature and Human Sciences, Ferdowsi University of Mashhad. 2007;2(1): 334-317. [In Persian]
10. Kikha B, Tahmtan E, Mohammadi M. Evaluation of Information Literacy Faculty Medical Sciences, Zabol. Journal of Medical Sciences Zabol. 2010; 3(2): 23-33. [In Persian]
11. Miri A, Cheshmeh Sohrabi M. Information Literacy Senior Students of University of Science and Technology in the Digital Environment. Journal of Knowledge. 2011;4(13):21-36.[In Persian]

12. Teyebnia V. Survey Information Literacy Students Graduate School of Economics, Allameh Tabatabai [Master Thesis]. Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch; 2005. [In Persian]
13. Bardestani M. Survey of Information Literacy the Shahid Chamran University. First National Conference on Training Users in Information Literacy Development of Libraries; 2004 May 14; Mashhad: The Organization of Libraries, Museums and Documentation Centers Astan Qods Razavi; 2004. P.479-494. [In Persian]
14. Esfandiari A, Kashi Nhenja V. Impact of Information Technology on Information Literacy (Case Study in high School students in Hamadan city). Journal of Systems and Information Services. 2011;1(1):25-38. [In Persian]
15. His H, Yeong C. Factors Affecting Computer Literacy of College Students in Taiwan [Internet]. 2000 [cited 2013 Oct 4]. Available from:
[http://www. http://www.conference.nie.edu.sg/paper/Converted%20Pdf/ab00369.pdf](http://www.conference.nie.edu.sg/paper/Converted%20Pdf/ab00369.pdf)
16. Ghasemi A. Information Literacy Competency Standards for Higher Education [PhD thesis]. Mashhad: Faculty of Educational Sciences, Mashhad University; 2006.[In Persian]
17. Seyfour V, Ghafouri S. Senior Undergraduate Students Information Literacy Kermanshah University. Journal of Systems and Information Services. 2001;1(1):108-95. [In Persian]
18. Sharifi S. The Relationship between Personal Qualities, Education, Employment, the Faculty Use Information Technology of Allameh Tabatabaei University [Master thesis]. Tehran: Allameh Tabatabaei University; 2004. [In Persian]
19. Kinengyere A. The Effect of Information Literacy on the Utilization of Electronic Information Resources in Selected Academic and Research Institutions in Uganda. The Electronic Library. 2007;25(3):328-341.
20. Seamans N. Information Literacy: A Study of Freshman Students Perceptions, with Recommendations [PhD thesis]. Virginia: Virginia Polytechnic Institute State University; 2001.